

Evaluatie N2000-beheerplan Duinen en Lage land Texel

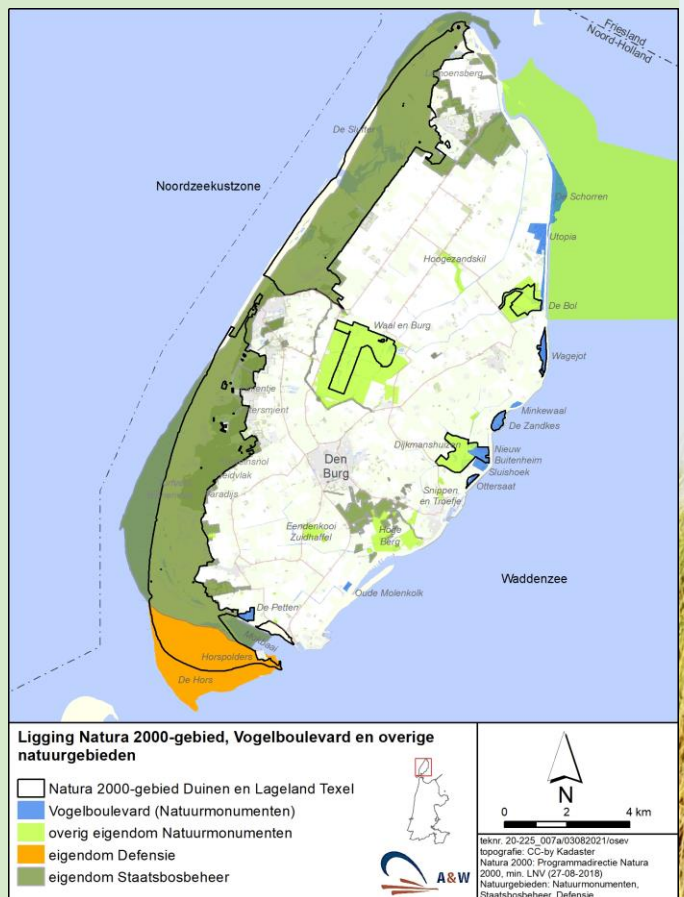
Inleiding en doelstelling

De Duinen en Lage Land van Texel zijn in 2008 aangewezen als een N2000-gebied.

Daarbij is aangegeven welke natuurdoelen behouden of verbeterd moeten worden. In het beheerplan, dat een werkingsduur van 6 jaar heeft, zijn alle maatregelen en activiteiten verder uitgewerkt. Volgend jaar zal er weer een nieuw beheerplan komen of zal het bestaande plan worden verlengd.

Ter voorbereiding hiervan is een evaluatie uitgevoerd om te bepalen wat er gedaan is en hoe het gaat met de beoogde natuurdoelen. De resultaten zijn beschreven in een uitgebreid rapport.

Deze brochure geeft een overzicht van de highlights. Er zijn naast inhoudelijke resultaten ook bevindingen over de organisatie en de monitoring.

Zijn de doelstellingen gerealiseerd?

De hamvraag van de evaluatie is of de volgende benoemde natuurdoelstellingen uit het N2000-beheerplan gerealiseerd zijn:

1. Realisatie van natuurlijke gradiënten die horen bij duingebieden
2. Realisatie van de beoogde habitattypen zoals natte duinvalleien;
3. Realisatie van habitatsoorten (de groenknolorchis en de noordse woelmuis);
4. Realisatie van de aangewezen broedvogels (Iepelaars, kluten en 14 andere)

Natuurlijke gradiënten:

Goed

Het gaat behoorlijk goed met de natuurlijke gradiënten en overgangen zoals saliniteit (zoet-zout), winderosie (stuivend-vastgelegd), hydrologie (droog-nat), kalkrijkdom van de bodem (basisch-zuur), structuur (open-gesloten) en rust (open of gesloten voor recreatie). Er zijn in de afgelopen jaren ook diverse maatregelen genomen. Deze zijn vooral gericht op het voorkomen dat de duinen steeds verder dichtgroeien en op herstel van nattere condities. Hiervoor worden maatregelen genomen zoals: kerven van dichtgegroeide duinen, aanleg van stuifkuilen, begrazen, plaggen, maaien, chopperen, actief faunabeheer en hydrologische herstelmaatregelen.

Er zijn overigens ook natuurlijke processen die bijdragen aan deze gradiënten zoals de aanwas van het eiland aan de zuidkant in de afgelopen 20 jaar. Hierdoor ontstaan, net als de Kreefepolder, nieuwe natte duinvalleien. De diversiteit aan gradiënten staat echter onder druk door stikstofdepositie en verdroging.

Gevolg; duinen groeien juist weer dicht. Er is dus continu beheer nodig. Toch zijn er gebieden waar de dynamiek zelfregulerend aan het worden is. Dat betekent dat hier minder beheer nodig is en de natuur het (weer) zelf af kan. Deze *Wildernisnatuur* is zich aan het ontwikkelen op drie plaatsen: de Slufter, de Schorren en de Hors (tot aan kilometerpaal 11,5).

Habitattypen:

Op orde, maar onderdelen hebben aandacht nodig

Er zijn 23 habitattypen onderkend in het N2000-gebied. Hiervoor zijn doelstellingen opgesteld voor zowel het areaal als de kwaliteit.

- > Het areaal van de meeste habitattypen lijkt te zijn toegenomen of gelijk gebleven (zie overzichtstabel). Ook het totaal areaalgebied met habitattypen is toegenomen, mede door natuurlijke landaanwas langs de strekdam bij de Cocksdorp en bij de Hors in de afgelopen 20 jaar. Toch is een aantal habitattypen in oppervlakte afgenomen: Vochtige duinvalleien (subtypen Open water H2190A, Kalkrijk H2190B en Hogere moerasplanten H2190D). Niet altijd is een afname erg. Zo is er een sterke afname van Zilte pionier begroeiingen (H1310) omdat deze, door successie, zijn overgegaan in Zilte graslanden (H1330A), die dus zijn toegenomen.
- > De kwaliteit is ook beter geworden. Er is sprake van een toename van kenmerkende soorten van de meerdere habitattypen:
 - > H1310 Zilte pionier begroeiingen
 - > H1330 Schorren en zilte graslanden
 - > H2120 Witte duinen
 - > H2130 Grijze duinen
 - > H2190 Vochtige duinvalleien
- > In sommige gebieden is de kwaliteit minder goed geworden. Zo is er sprake van een sterke verstruiking langs de Geul en eutrofiëring in de Geulplas en Binnen Muy door Aalscholvers en ganzen. Op de Hors en Horsduintjes lijkt de vorming van nieuwe duinen en duinvalleien te zijn gestopt en treedt in het kalkarme zand verzuring op. Alleen aan de hoge kant van de doorstroomvalleitjes zorgt lokale kwel voor buffering tegen verzuring. Gericht maaien kan de ongewenste ontwikkeling naar kruipwilgstruweel vertragen.

Realisatie habitatsorten en hun leefgebied:

Aandacht nodig voor de Noordse woelmuis

Het N2000-gebied Duinen en Lage Land Texel is aangewezen voor twee doelsoorten, de groenknolorchis en de noordse woelmuis.

- > Er is een toename van het aantal locaties waar groenknolorchis is aangetroffen (ten opzichte van 2006). Dit komt door de natuurlijke landaanwas bij de Hors in de afgelopen periode en het maaibeheer in de Kreeftepolder. Op de langere termijn, als natte duinvalleien door successie en verzuring minder geschikt worden, zal het bestaande leefgebied voor de groenknolorchis weer gaan afnemen.
- > Ondanks gebrekkige gegevens zijn er indicaties dat het niet goed gaat met de noordse woelmuis. Er zijn meerdere oorzaken aan te wijzen: een afname van geschikt leefgebied (minder over hoekjes in agrarische gebieden), betreding, verdroging, predatie (verwilderde katten blijken een voorkeur te hebben) en verdringing door concurrerende muizen (o.a. de ongewilde introductie van de aardmuis en de rosse woelmuis die juist bij drogere omstandigheden een voordeel hebben). In 2020 is een vang- en verwijderactie van verwilderde katten in gang gezet.

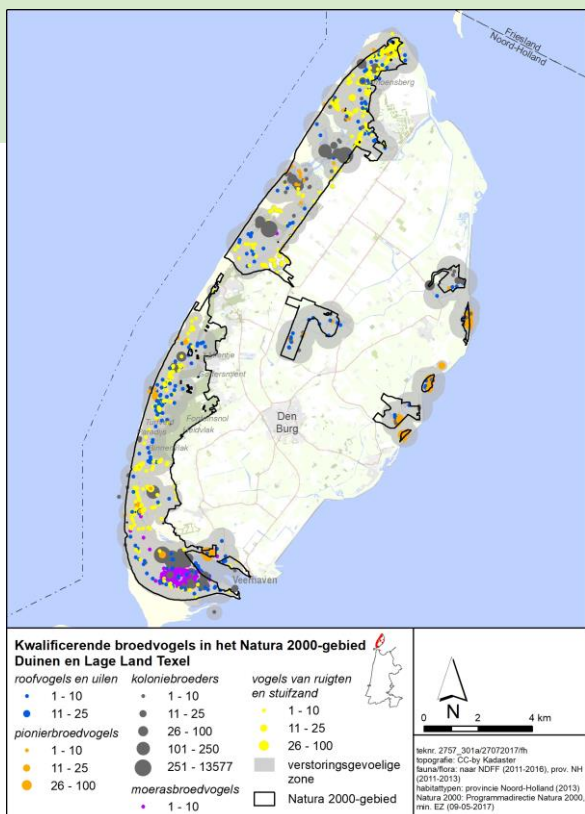

Realisatie doelstelling voor broedvogels:

Niet alle instandhoudingsdoelen gehaald.

Het N2000-gebied Duinen en Lage Land Texel is aangewezen voor 12 broedvogelsoorten. Er zijn per soort doelstellingen opgesteld voor de grootte van de populatie en de kwaliteit van het leefgebied

- > De instandhoudingsdoelen voor het aantal broedparen van de lepelaar, eider en roodborsttapuit worden gehaald. Er is voor deze soorten ook sprake van een positieve trend op Texel en voldoende geschikt leefgebied.
- > Voor de overige soorten (roerdomp, bruine kiekendief, blauwe kiekendief, kluit, bontbekplevier, kleine mantelmeeuw, dwergstern, velduil en tapuit) worden de instandhoudingsdoelen niet gehaald en is er ook geen sprake van een gunstige trend. De situatie voor de roerdomp is ongunstig terwijl deze soort het landelijk goed doet. Zorgwekkend is de slechte status voor kenmerkende soorten als de blauwe kiekendief en de velduil. Achteruitgang in de kwaliteit van de leefgebieden speelt voor meerdere soorten een rol. Maar ook veranderingen in de verspreiding van de soort in Nederland en Texel spelen hierbij.

Is er genoeg gedaan om de natuur te behouden en te verbeteren?

In het beheerplan staan veel maatregelen om de natuurdoelen te behouden en te verbeteren. Er zijn in het duingebied en in het poldergebied de afgelopen beheerperiode ook daadwerkelijk veel beheer-, PAS- en inrichtingsmaatregelen genomen. Een paar in het oog springende voorbeelden hiervan zijn:

- > Een aantal gebieden van de *Vogelboulevard* en Waal en Burg is in de afgelopen jaren opnieuw ingericht. Hierbij is gewerkt aan het verbeteren van de hydrologische omstandigheden en het aanleggen van karakteristieke krekens en broedeilandjes.
- > Er is veel begrazing geweest en er is onderzoek gedaan naar de effecten van begrazing waarbij enkele gebieden met en zonder begrazing zijn vergeleken. Op basis van dit onderzoek is een begrazingsvisie opgesteld. Tegelijkertijd is het gebied al die tijd gemaaid en begraasd. Er wordt inmiddels nagedacht om het begrazingsbeheer vooral buiten het broedseizoen van grondbroeders uit te voeren.

Ondanks alle maatregelen zijn er nog steeds wel zorgen. De successie van de vegetatie gaat nog steeds erg hard. Daarom wordt er recent nagedacht om nieuwe maatregelen in te zetten zoals gecontroleerd branden om op een meer natuurlijke manier de heide te verschralen en de dominantie van Kraaiheide te doorbreken. Daarnaast is zorg ten aanzien van de betreding van gebieden door MTB-ers en wandelaars die van de paden af gaan. Het kost veel inspanning om dit tegen te gaan door middel van handhaven. Hier is nog geen passende oplossing voor gevonden.

Invloed overige (externe) ontwikkelingen:

Maak de natuur extra weerbaar

Ook al is het N2000-gebied groot, er zijn ook invloeden van buitenaf. Deze invloeden kunnen ook effect hebben op de doelrealisatie en de effectiviteit van de beheermaatregelen. De belangrijkste zijn:

- > Er is sinds 2015 weer sprake van een lichte toename van de stikstofdepositie. Deze toename wijkt af van de prognoses uit het beheerplan, waar een afname was verwacht. Deze toename is in heel Nederland te zien. Deze toename leidt tot versnelde successie. Er is daarom extra beheer nodig om dit tegen te gaan.
- > Er is sprake van verdroging als gevolg van een aantal extreem droge zomers (2018, 2019 en ook 2020). De verdroging is slecht voor de natuur die nauwelijks in staat is zulke ongunstige periodes te doorstaan.
- > Sinds 2000 is er een toename geweest van ganzen en aalscholvers waardoor er inmiddels sprake is van sterke eutrofiëring van een aantal oppervlaktewateren zoals de Muy en de Geulplassen.
- > Er is predatie geweest door grondpredatoren zoals de verwildeerde huiskat en ook ratten.
- > Watercrassula is gevonden in het Ceresgebiedje. Dit gebiedje ligt buiten het N2000-gebied maar geeft wel aan dat watercrassula ook op het eiland aanwezig is. In het Ceresgebiedje is gekozen voor afdekking met beschikbare zilte grond. In de huidige situatie is ook op andere locaties watercrassula aangetroffen (o.a. Roggesloot, Eendracht en Robbenjager), waarvoor maatregelen in voorbereiding zijn.

Deze externe invloeden zijn niet allemaal op te lossen via een beheerplan. Veel maatregelen moeten juist buiten het N2000 gebied genomen worden. Het kan overigens wel een reden zijn om toch extra beheermaatregelen te nemen zodat de weerbaarheid van de natuur groter is.

Hoe nu verder?

Bij de uitvoering van de evaluatie zijn tal van aanknopingspunten gevonden om in de natuurdoelen te behouden of te verbeteren om in het volgende beheerplan op te pakken:

Voor natuurlijke gradiënten

1. Geef de gebieden met wildernisbeheer duidelijk op kaart weer.
2. Spreek af hoe er meer kan worden meebewogen met de natuurlijke dynamiek. Onderzoek hoe dit volgens het raamwerk van doelen van het Europese N2000 beleid vorm kan krijgen.

Aanbevelingen voor habitattypen

1. Intensiveer het beheer voor vochtige en natte duinvalleien (o.a. maaien, plaggen en zelfs plaggen van galigaanvegetaties).
2. Er zijn extra maatregelen nodig om de toename aan zeer soortenarme en hoger opgaande duinroosjegroeiingen tegen te gaan.
3. De eutrofiering van de Geulplas, Hors en de Muy door aalscholvers en ganzen neemt nog steeds toe. De enige optie om hier wat aan te doen is via intensief populatiebeheer op ganzen en aalscholvers, maar het is de vraag of dat wenselijk en voldoende effectief is. Hier moet een keuze worden gemaakt.

Aanbevelingen voor habitatsoorten

1. Onderzoek de mogelijkheden voor het behoud op de lange termijn van basenrijke standplaatsen van groenknolorchis. Zoek uit of en waar er mogelijkheden zijn voor om de basenverzadiging van de bodem op peil te houden (bijvoorbeeld door versterking van kwelstromen of incidentele overstromingen met brak water).
2. Stel een actieplan op voor de noordse woelmuis met daarin aandacht voor een goede monitoring en een analyse van de bedreigingen en verkenning van maatregelen om het leefgebied of de populatie te verbeteren.

Aanbevelingen voor broedvogels

1. Zorg voor betere bescherming van grondbroeders (o.a. dwergstern) tegen verstoring door mensen (illegale betreding). Dit kan door gebieden af te sluiten gedurende het hele jaar (de Slufter, Prins Hendrik Zanddijk, diverse vogelrijke plassen) of de kwetsbare broedperiode (De Hors, zuidelijke deel van De Slufter, strand nabij de Eierlandse Dam, Volharding).
2. Zorg voor meer handhaving op de verstoring van grondbroeders in het bijzonder in delen van het N2000-gebied waar dit nu niet goed geregeld is (eigendom RVB-Rijkswaterstaat, particuliere gronden). Ook toezicht door vogelwachten kan hierbij helpen.
3. Zorg voor instandhouding van geschikt broedbiotoop voor kluut en sterns door het tegengaan van successie in gebieden (broedeilanden) die al zijn aangelegd. Hier moet financiering voor komen.
4. Overweeg om meer proactief populatiebeheer van alle grondpredatoren (katten, ratten etc.).
5. Zorg dat het beheer dat goed werkt voor habitattypen ook goed is voor broedvogels. Dit kan bijvoorbeeld door buiten het broedseizoen te begrazen.
6. Zorg dat er voldoende foerageergebied is voor N2000 roofvogels door meer vogelakkers in te richten (via de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer).
7. Ga na of de N2000 beheerdoelstellingen bijgesteld moeten worden voor de velduil (die door autonome ontwikkelingen of externe factoren het slecht doet) en de roerdomp (die meer karakteristiek is voor het vasteland moerassen)

Aanbevelingen voor overige ontwikkeling

1. Voor stikstofdepositie en extreem droge zomers geldt dat er aanvullende maatregelen nodig zijn om de natuur extra weerbaar te maken.
2. Voor de overige externe factoren kunnen specifieke maatregelen worden overwogen zoals beheer van de ganzenpopulatie, vangactie voor verwilderde katten en zeer alert ingrijpen in geval watercrassula verder oprukt.

Bevindingen over de aansturing van het beleid en de uitvoering

1. In het N2000-beheergebied is sprake van twee beleidscycli, die van het N2000-beheerplan en die van de SNL. Deze twee cycli zijn niet op elkaar afgestemd, waarbij verschillende systemen om doelen te beschrijven met ieder een eigen manier van monitoring wordt gebruikt. Ook lopen ze niet synchroon in de tijd met elkaar. Dit zorgt voor veel administratieve last. Zorg voor een betere afstemming tussen de N2000-doelsystematiek en de SNL-doelsystematiek zodat beter inzichtelijk is of met de middelen die in het kader van de SNL worden ingezet ook de wenselijke N2000 ontwikkelen gerealiseerd worden. Het is aan te raden om de beleidscycli van SNL en N2000 te synchroniseren. Beide werken met een cyclus van 6 jaar maar sluiten niet op elkaar aan. Hierdoor kan er in de toekomst een evaluatie plaatsvinden die tegelijk voor beide beleidsprocessen gebruikt kan worden.
2. Sinds 2016 zijn door de aankoop van gebieden de grenzen van de deelgebieden enigszins veranderd. De nieuwe gebieden behoren oorspronkelijk niet tot het N2000-gebied, maar zijn functioneel wel te beschouwen als onderdeel van het Natura 2000-gebied. Pas de N2000-gebiedsgrenzen aan, aan de nieuwe ligging van de natuurgebieden aan (Hananplas en gebieden van Natuurmonumenten, Prins Hendrik Zanddijk)
3. Uit de evaluatie blijkt dat in het verleden de monitoring binnen het gehele N2000-gebied te weinig uniform was waardoor vergelijkingen in tijd en ruimte moeizaam zijn. De uniformiteit moet verbeteren en de monitoring dient informatie over habitattypes, typische soorten en bepalingen van structuur en functie te combineren.
4. Zet de jaarlijkse broedvogelmonitoring krachtig voort en met meer aandacht voor kolonievogels. De monitoring heeft een impuls nodig.
5. Zorg voor een betere registratie van alle gevoerde en te voeren beheer- en uitvoeringsmaatregelen (CMSi). Het heeft in dit project veel tijd gekost in dit te verzamelen.
6. Zorg voor meer kennis over de effectiviteit van maatregelen. Er zou naast profieldocumenten per habitatype ook profieldocumenten van voor Texel N2000 relevante maatregelen moeten komen.

Tot slot

Binnen de reikwijdte van wat binnen zes jaar tot stand kan worden gebracht met alleen maatregelen en beheer in het N2000-gebied zelf, is er veel bereikt. De uitvoering en het beheer zijn gedurende de beheerperiode heel voortvarend aangepakt.

De doelrealisatie van de N2000-doelstellingen is nog niet op orde is (zie overzichtstabel). Vooral bij de broedvogels is er nog een behoorlijke opgave. Er zijn wel veel maatregelen genomen en het beheer is ook uitgevoerd om de doelrealisatie tot stand te brengen. Dat de doelrealisatie van de broedvogels niet op orde is heeft ook te maken met externe factoren en autonome veranderingen, bijvoorbeeld veranderingen in de verspreiding van soorten in Nederland en Europa.

Er is geen aanleiding om de beheerinspanning te verminderen. Het is eerder de verwachting dat naar de toekomst toe de inspanning groter zal moeten worden. De grote onbekende hierbij is de invloed van klimaatverandering op het N2000-gebied en op het N2000-gebied Waddenzee.

Overzichtstabel realisatie instandhoudingsdoelen N2000-gebied Duinen en Lage Land Texel.
 =(<). Realisatie: goed (groen), matig (oranje), slecht (rood),
 onbekend (grijs) (geen vergelijkingsdata aanwezig).

Doel	Onderdeel	Realisatie	
		Totaal	
Kernopgaven	Kenmerkende gradiënten	[Green]	
	Natuurlijke processen	[Green]	
		<i>Oppervlakte</i>	<i>Kwaliteit</i>
Habitattypen	H1140A Slik- en Zandplaten	[Grey]	
	H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	[Red]	[Green]
	H1310B Zilte pionierbegroeiingen (zevetmuur)	[Red]	[Green]
	H1330A Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	[Green]	
	H1330B Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	[Grey]	
	H2110 Embryonale duinen	[Green]	
	H2120 Witte duinen	[Green]	
	H2130A Grijze duinen (kalkrijk)	[Green]	
	H2130B Grijze duinen (kalkarm)	[Green]	
	H2130C Grijze duinen (heischraal)	[Green]	
	H2140A Duinheiden met kraaihei (vochtig)	[Grey]	[Green]
	H2140B Duinheiden met kraaihei (droog)	[Green]	
	H2150 Duinheiden met struikhei	[Green]	
	H2160 Duindoornstruwelen	[Green]	
	H2170 Kruiwilgstruwelen	[Grey]	[Green]
	H2180A Duinbossen (droog)	[Green]	
	H2180B Duinbossen (vochtig)	[Green]	
	H2180C Duinbossen (binnenduinrand)	[Green]	
	H2190A Vochtige duinvalleien (open water)	[Red]	[Green]
	H2190B Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	[Red]	[Green]
	H2190C Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	[Green]	[Red]
	H2190D Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	[Red]	[Green]
H7210 Galigaanmoerassen	[Green]	[Red]	
		<i>Populatie</i>	<i>Leefgebied</i>
Habitatsoorten	H1340 Noordse woelmuis	[Red]	
	H1903 Groenknolorchis	[Green]	
		<i>Populatie</i>	<i>Leefgebied</i>
Broedvogels	A021 Roerdomp	[Red]	
	A034 Lepelaar	[Green]	
	A063 Eider	[Green]	
	A081 Bruine kiekendief	[Red]	
	A082 Blauwe kiekendief	[Red]	
	A132 Kluut	[Red]	
	A137 Bontbekplevier	[Red]	
	A183 Kleine mantelmeeuw	[Red]	
	A195 Dwergstern	[Red]	
	A222 Velduil	[Red]	
	A276 Roodborsttapuit	[Green]	
	A277 Tapuit	[Red]	[Green]